

УДК 911.3

Тертична Юлія Василівна

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: tertychna@i.ua

РУМУНСЬКИЙ ЕТНОС ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК РЕСУРС ЕТНОЕКЗОГЕННОГО ТУРИЗМУ

Стаття має за *мету* оцінити ресурси етноксогоенного туризму Закарпатської області.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять основні положення теорії суспільної географії. Концепція комплексного підходу дає можливість узагальнити ідеї науковців, які вивчали дану проблему. В статті застосовано загальнонаукові методи: порівняння, узагальнення, систематизації, аналізу, синтезу, індукції та дедукції.

Результати. Розглянуто історико-географічні передумови формування румунського етносу на території Закарпатської області. Проаналізовано ресурси етноксогоенного туризму румун Закарпаття.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше з позицій суспільної географії вивчено румунський етнос як ресурс етноксогоенного туризму.

Практична значимість статті полягає в тому, що матеріали можуть бути використані при розробці мережі туристичних маршрутів, написанні державних програм розвитку туризму. Органи місцевого самоврядування можуть скористатися результатами дослідження при розробці відповідних районних і місцевих стратегій і програм.

Ключові слова: етноксогоенний туризм, румунський етнос.

УДК 911.3

Тертычная Юлия Васильевна

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
e-mail: tertychna@i.ua

РУМУНСКИЙ ЭТНОС ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ КАК РЕСУРС ЭТНОЕКЗОГЕННОГО ТУРИЗМА

Статья имеет целью оценить ресурсы этноксогоенного туризма Закарпатской области.

Методика исследования базируется на применении общей методологической базы социально-географических исследований. Концепция комплексного подхода позволяет

обобщить идеи ученых, изучавших данную проблему. В статье применены общенаучные методы: сравнение, обобщение, систематизации, анализа, синтеза, индукции и дедукции.

Результаты. Рассмотрены историко-географические предпосылки формирования румынского этноса на территории Закарпатской области. Проанализированы ресурсы этноэкзогенного туризма румын Закарпатья.

Научная новизна исследования заключается в том, что впервые с позиций социальной географии изучено румынский этнос как ресурс этноэкзогенного туризма.

Практическая значимость статьи заключается в том, что материалы могут быть использованы при разработке сети туристических маршрутов, написании государственных программ развития туризма. Органы местного самоуправления могут использовать результаты исследования при разработке соответствующих районных и местных стратегий и программ.

Ключевые слова: этноэкзогенный туризм, румынский этнос.

UDC 911.3

Tertychna Yulia Vasilievna

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine
e-mail: tertychna@i.ua

ROMANIAN ETHNOS OF ZAKARPATYA REGION AS A RESOURCE FOR ETNIC AND EXOGENOUS TOURISM

The article aims to evaluate tourism resources of Zakarpattya region for etnoekzohennyu tourism.

Methods of study based on the use of general methodological framework of social and geographical research. The concept of an integrated approach makes it possible to generalize the idea of scientists who have studied the issue. In the article used general scientific methods, comparison, generalization, systematization, analysis, synthesis, induction and deduction.

Results. Considered historical and geographical conditions of formation of the Romanian ethnic group in the region. Analyzed Romanian etnoekzohennyu tourism resources of Zakarpattya region.

Scientific novelty of the research is that the first in position of social geography studied Romanian ethnos as the etnoekzohennyu tourism resource.

The practical significance of the article is that the materials can be used in the development of a network of tourist routes, the writing of state programs for tourism development. Local authorities can use the results of research in the development of regional and local strategies and programs.

Keywords: etnoekzohennyu tourism, Romanian ethnos.

Постановка проблеми. Туризм є перспективною галуззю економіки в багатьох країнах світу. Його розвиток – це стратегічний крок для додаткового наповнення і бюджету України. Виникають питання: як зацікавити іноземного туриста, урізноманітнити пропозицію туристичного продукту? Відповідь на це запитання знаходиться в самій структурі українського суспільства. Українське суспільство ніколи не було і не є моноетнічним. На етнічній українській території в політичних утворах українців завжди, крім титульного автохтонного етносу, були присутні представники інших етносів. І, звичайно, відбувалася міжетнічна взаємодія, соціально-економічні та культурні взаємини різних етнічних

спільнот та груп. Подекуди, окремі з них або їх взаємодія призводить до значних іноетнічних імпульсних інновацій на етнічну територію автохтонного етносу. Багато етнічних спільнот в Україні, з'явившись на її теренах в різні часи, зуміли зберегти свою присутність аж до наших днів [2, с. 165].

Усе це є потенційним ресурсом для розвитку і впровадження нового виду туризму – етноксогогенного. Винниченко І.І. дає визначення етноксогогенному (грец. «етнос» – народ, група, плем'я; англ. «ексогогенетик» – зумовлений зовнішніми причинами) туризмові як такому, що передбачає відвідання місць в певній країні (регіоні), у той чи інший спосіб пов'язаних з некорінними (нетитульними) етносами [1].

Мета і завдання. Дослідити присутність румунського етносу на території Закарпатської області. Проаналізувати об'єкти, що можуть використовуватись для розвитку етноксогогенного туризму Закарпатської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням культурної спадщини, етноксогогенного та етнічного туризму займаються як іноземні (Х. Райн), так і вітчизняні (І.І. Винниченко, М.Л. Орлова, В.Ф. Кифяк, Н.А. Малова, Ю.О. Венедін, Л.М. Черчик, В.І. Акуленко) науковці.

Виклад основного матеріалу. Румунський етнос становить значну частину людності Закарпатської області. Дані перепису населення (2001 рік) свідчать, що на території Закарпатської області проживає 1 254 614 осіб. З них: українці - 1 010 127 осіб, а румуни – 32 152 осіб [6]. Зазначене свідчить про те, що Закарпатська область має значний етнокультурний потенціал і може становити значний інтерес для розвитку етноксогогенного туризму. У 1975 р. 99,2 % румунів проживало в однетнічних селах. Статистичні дані засвідчують поступове кількісне зростання румун у межах нинішнього Закарпаття. Якщо у 1921 р. їх нараховувалось всього 11 867 чол., то в 1930 р. їх кількість складала 12 777, у 1959 р. – 18 346, 1970 р. – 23454, 1979 р. – 27 155, а в 1989 р. – вже 29 845 [4, С. 70]. Кількісне зростання румунів мало виключно природний характер. Припливу романомовного населення, за винятком поодиноких випадків прибуття спеціалістів з Молдавії і Буковини, сюди не спостерігається. Про це, зокрема, свідчать статистичні дані з етнічного румунського села Середнього Водяного. В 1948 р. в селі проживало всього 600 жителів, а в 1989 р. вже налічувалося 6 163 мешканців. За 40 років чисельність мешканців села зросла в 10 разів [5, С. 130].

За даними Державного комітету статистики України, нашу країну відвідали (в 2013 р.) 877 234 туристів з Румунії [6].

Румуни – самоназва «роминь». Найдавніші румунські села в Україні були засновані у XIII ст. вихідцями з Північно-Західної Валахії та Південної Трансільванії. В Закарпатті ж романомовне населення відоме з документів XIV ст. під назвою волохів, а з XIX ст. – румунів [3, с. 32].

Тривалі контакти румунів з українцями спричинили появу в них ряду спільних рис в дерев'яній народній архітектурі, окремих компонентах одягу, відгінному тваринництві, окремих стравах народної кухні. Водночас румунське населення зберігає специфічні риси культури, які проявляються в окремих деталях одягу, декоруванні ліжників, звичаях тощо. Одним із головних елементів матеріальної культури, що найбільш яскраво характеризує побут народу є житло. В ньому знайшли своє відображення побутові традиції та естетичний смак народу. Хоч у будівництві житла багато спільних рис (зрубно-кряквяна конструкція, внутрішнє планування), у кожного народу створились свої індивідуальні особливості. Кожна хата має своє обличчя в плануванні, обробці стін, їх декоративному оформленні.

Румунське вбрання заслуговує на окрему увагу. Йому властиві певні особливості, що проявляються в крої окремих складових, у співвідношенні кольорів, орнаментальних мотивів. Румунському одягу характерний білий колір і яскрава поліхромія в орнаменталії. Традиційний костюм складався з сорочки, запасок, спідниці, безрукавки, уйоша, вовняної накидки («губе»), чоловічих сорочок та штанів, поясу-чересу («тісеу»). Голову жінки накривали хусткою («шерінкою»), чоловіки – шапки («калапи»). На ноги взували шкіряні постоли («опінч») або чоботи («ізме»). У межах області побутували два типи жіночого румунського костюму: один із тканими запасками («задьє»), а другий – із широкою спідницею [4, С. 71].

На початку ХХ ст. в румунських селах Закарпаття широкого поширення отримала юбка у вигляді двох полотниць – «задьє». Одяг цього типу був запозичений із м. Сигет (область Марамуреш в Румунії), звідки її перевезли в Білу Церкву, Солотвино, Середнє Водяне та інші села. Задьє являє собою найяскравішу частину жіночого костюму. З другої половини ХХ ст. задьє носять лише як елемент святкового вбрання. Найпоширеніша вона в Середньому Водяному і Білій Церкві. Для костюма закарпатських румун характерним було носіння пояса не поверх сорочки, а поверх штанів. Це викликано кроєм сорочки, якабула широко і короткою. Ця особливість відрізняє одяг закарпатських румун від інших груп східнослов'янських народів [4, С. 71].

Виробництво ліжників та джерг було одним із основних ремесел як румунського, так і українського населення краю.

Зараз румуни Закарпаття проживають у 9 селах Тячівського району: Солотвино, Діброва, Глибокий, Потік, Топчино, Подішор, Бескеу, Корбунешть, Малий Боуц та 4-х селах Рахівського району – Біла Церква, Середнє Водяне (до 1948 р. – Середня Апша), Плаюц, Добрик [3, С. 32].

Щодо населених пунктів Рахівського і Тячівського районів, то вони мають 13 загальноосвітніх та неповних середніх шкіл, 31 бібліотеку, 5 клубів, 6 стадіонів, 4 лікарні, 4 поліклініки [7].

В обласному центрі діє румунське радіо і телебачення, яке було створено в другій половині ХХ ст. і регулярно транслює свої програми для румунського населення Закарпаття [7].

У 1990 р. при Ужгородському державному університеті було відкрито відділення "Румунська мова та література" на факультеті романо-германської філології, яке за цей період закінчило близько 40 осіб. Окрім того, випускники румунських шкіл навчаються на різних факультетах Ужгородського національного університету і мають можливість скласти іспити рідною мовою. Велика кількість випускників навчається у вищих навчальних закладах Молдови, Румунії та інших ВНЗ України [7].

Голови сільрад у румуномовних селах Закарпаття ініціюють надання румунській мові статусу регіональної. Село Біла Церква першим оголосило румунську регіональною мовою. Це село Рахівського району, розміщено на березі Тиси, по якій проходить державний кордон між Україною і Румунією. У селі живе 3 тис. 200 осіб, 99,9% яких - румуни. Сільська школа працює з румунською мовою викладання [8].

При уряді Румунії створено спеціальну структуру - Департамент з питань румунів звідусіль, який, під егідою збереження румунської ідентичності, безпосередньо займається фінансуванням діяльності підконтрольним їм громадських об'єднань етнічних румунів України, ЗМІ, організацією різного роду культурно-просвітницьких заходів прорумунського змісту, підбір на навчання до вишів Румунії та подальша відповідна ідеологічна обробка юнаків та дівчат румунської національності [9].

22 жовтня 1989 р. було створено першу соціально-культурну асоціацію "Дж.Кожбук", яку очолив Іон Мігалка. З 1990 по 1994 рік головою асоціації був Василь Марина. Нині асоціацією керує Григорій Оприш [7].

В 2009 р. Закарпатське товариство румун ім. Дж. Кожбука відсвяткувало 20-річчя. Ювілейне торжество відбулося в Солотвино Тячівського району. Наприкінці 80-х початку 90-х рр. - основні завдання, які ставили перед собою члени освітньо-культурного товариства, були: перехід румунських шкіл з кирилиці на латинський алфавіт, забезпечення можливостей випускників шкіл з румунською мовою навчання до освіти рідною мовою, як в Ужгородському національному університеті так і у ВУЗах Румунії та Молдови, укомплектування бібліотек Закарпатської області літературою румунською мовою, відновлення культурних та економічних контактів з мовною батьківщиною. У цьому зв'язку дуже важливим пріоритетом для діяльності товариства були звернення в різні інстанції України та Румунії з проханням про відновлення моста, який колись з'єднував Солотвино з румунським Сігетом. У якості почесних гостей на торжестві були присутні сенатор румунського парламенту Георгій Бирля, проректор УжНУ, професор Василь Марина, кореспондент румунського радіо Адріан Маркіш, экс-мер міста Сігету Іон Блед. Всі вони

в різний час внесли свій внесок у встановленні культурних і ділових контактів на різних рівнях з різними організаціями України та Румунії [10].

У 2000 р. створено асоціацію "Іоан Мігалі де Апша" [7]. У 2001 р. виникла Закарпатська обласна спілка "Дачія" під керівництвом І.М. Ботоша. Ці організації почали займатися популяризацією історії, культури, звичаїв румун Закарпаття. Головне - налагодження тісних стосунків із різними навчальними закладами, громадськими організаціями Румунії. Серед лідерів національних товариств чи не найбільшим "захисником" прав румунів є Іван Ботош. Завдяки своїм націоналістичним поглядам та пропаганді ідеї "Великої Румунії" він досяг визнання не лише серед румунської меншини краю, а й у державницьких колах представників Румунії. Особливу увагу І.Ботош приділяє співробітництву з румунськими структурами. У цьому напрямку він досяг певних успіхів: налагодив тісні контакти з представниками Департаменту у справах румунів, а також консульського апарату Генерального консульства Румунії в Чернівцях [7].

У 2001 р. Закарпатською обласною спілкою "Дачія" було засновано першу румуномовну газету "Апша" (головний редактор - Тарас Дацьо). Невдовзі було створено газету "Марамурешені". Проведено багато міжнародних симпозіумів, які піднімали історичні аспекти життя румун [7]. Проходять фестивалі:

- з 1990 р. щорічно проводиться етнокультурний фестиваль "Мерцишор", який організовується за сприяння громадських організацій, органів місцевого самоврядування, підтримки обласного управління культури та румунської сторони. Цей фестиваль проводиться циклічно на початку березня в різних населених пунктах, де компактно проживають румуни (у Тячівському та Рахівському районах). Метою фестивалів є популяризація народної творчості румун - народних танців, пісень тощо. Старовинне румунське свято "Мерцишор" традиційно присвячений головній події - зустрічі весни і надії на хороший урожай [7];
- обласний фестиваль румунського народного мистецтва (село Топчино, Тячівський район). У святі беруть участь гості з Румунії [11];
- обласне свято румунського народного мистецтва (селище Середнє Водяне, Рахівський район) за участі художніх колективів, самодіяльних ансамблів з Тячівського, Рахівського районів та повіту „Марамуреш” Республіки Румунії. На святі представлено також роботи майстрів художньої вишивки, різьбярів, художників [14];
- обласний фестиваль румунського народного мистецтва (села Водиця і Плаюц, Рахівський район) [15];
- Дні румунської культури (Солотвино, Тячівський район). Цей захід організовано зусиллями президента закарпатського товариства Дасія, який систематично організовує такі культурні заходи, спрямовані на збереження національної культури румунів, що проживають в Закарпатті [12].

Румуни утворили 79 релігійних громад. За конфесійною ознакою вони належать до п'яти віросповідальних напрямів. У всіх релігійних громадах

богослужіння проводиться рідною мовою [7]. Цікавим для туристів може бути Закарпатський музей народної архітектури та побуту. В ньому представлені взірці житла і садиб румунського населення. Це один із перших в Україні музеїв просто неба. Відкритий для відвідувачів у червні 1970 р. [16].

У 2011 р. представники Закарпатського музею народної архітектури та побуту взяли участь у роботі V симпозіуму “Румунсько-українські відносини: історія та сучасність”. Він проходив на базі Повітового музею Сату-Маре (Румунія). Організаторами заходу виступили Міністерство культури і національної спадщини Румунії, Повітова Рада Сату-Маре, Повітовий музей Сату-Маре, Союз українців Румунії; співорганізаторами – Ужгородський національний університет, Закарпатський державний університет. Темами для спілкування музейних працівників двох країн були форми науково-методичної, культурно-просвітницької, виставкової та реставраційної роботи музейних закладів. Наслідком обміну думками наукових працівників Закарпатського музею народної архітектури та побуту і Повітового музею Сату-Маре стала двостороння угода про співробітництво й домовленість щодо проведення спільних акцій (етнографічних експедицій, круглих столів, наукових конференцій, виставок, різноманітних проектів дослідження матеріальної культури румунів в Україні й українців у Румунії) [17].

Музей історії солекопалень знайомить із способами видобування солі на теренах краю в різні часи й історичні епохи. Знаходиться неподалік від Солотвинського солерудника, який є одним з найбільших у Європі (запаси солі тут становлять 300 млн.тонн, товщина шару промислової розробки – 300 м) [16].

У Нижній Апші відбулося урочисте відкриття приватного “Музею історії та етнографії румун Закарпаття», який належить голові Закарпатської обласної спілки румун «Дачія» Івану Ботошу. На урочисте відкриття музею запросили делегації повітів Бігор, яку очолював Тіберіу Морару, Сату-Маре – на чолі з Даніелою Бінц, м.Сігетул-Мармацією, яку очолював Георге Тодінка, м.Клуж-Напока, яку очолював представник інституту академії наук Румунії Стеліан Міндруц. Також в урочистостях взяли участь дипломатична місія Румунії із м. Чернівці на чолі із Генеральним консулом Румунії Елеонорою Молдован, представники румунської спільноти із м.Чернівці, яку очолював академік В.Тараціану, та Закарпаття [13].

Висновок. Для людських спільнот, зокрема і для українського етносу, етнічні групи, є важливими з точки зору збагачення загальної культури, мовної палітри, звичаїв, способів господарювання та інших рис. Закарпатська область має значний потенціал для розвитку етноксогоенного туризму на базі румунського етносу. Україно-румунські зв'язки мають давню історію. Закарпатська область має населені пункти, де компактно проживає румунський етнос (близько 32 тисяч мешканців), зберігаючи

свою культуру, мову, традиції. Це є ресурсом для розвитку нового виду туризму – етноксогогенного.

Список використаних джерел

1. Винниченко І. Єдність через різноманітність // Урядовий кур'єр (Київ). – 2010. – 9 лютого. – С. 9.
2. Власюк О.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т. та ін. Український соціум / Власюк О.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т. та ін. / За ред. В.С. Крисаченка. – К.: Знання України, 2005. – 792 с.
3. Добрі традиції закарпатських румун (за матеріалами О. Лугової, К. Югас, В. Йовдія, О. Мілашовського) // Світ Карпат. - 2006. № 7. - С. 32.
4. Зеленчук В.С. Костюм румунського населення Закарпатської області УРСР // Карпатський збірник. - М., 1976. - С. 69-74.
5. Малець О.О. Етнополітичні та етнокультурні процеси на Закарпатті 40-80-х рр. ХХ ст. - Ужгород, 2004. – 230 с.
6. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2013 році [Електронний ресурс] / Режим доступу 19.02.2015: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Дацьо Т. Румуни Закарпаття [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/77483>
8. Список сіл Закарпаття, що бажають офіційної румунської мови [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/125797>
9. «П'ята колона» Румунії в Закарпатті вже діє? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-reporter.com/content/109371>
10. Закарпатське товариство румун ім. Дж. Кожбука відсвяткувало 20-річчя [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ua-reporter.com/novosti/76264>
11. На Закарпатті пройшов фестиваль румунського народного мистецтва [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ua-reporter.com/novosti/103999>
12. Закарпаття. У Солотвино проходять Дні румунської культури [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ua-reporter.com/novosti/88554>
13. У Нижній Апші відкрили музей історії та етнографії румун Закарпаття [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://trionews.com.ua/mixed/doz/now/n14274105650>
14. На Закарпатті відбулося XVII обласне свято румунського народного мистецтва [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/21501>
15. Наступних вихідних — свято румун Закарпаття [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua-reporter.com/novosti/11851>
16. Закарпаттячко [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakarpattyachko.com.ua/muzei-zakarpattyua>
17. Закарпатський музей народної архітектури та побуту “дружитиме” з румунським скансеном [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakarpattyua.net.ua/News/90605-Zakarpatskyi-muzei-narodnoi-arkhitektury-ta-pobutu-%E2%80%9C%Druzhytyme-z-rumunskym-skansenom>

Список использованных источников

1. Винниченко И. Единство через разнообразие // Правительственный курьер (Киев). - 2010. - 9 февраля. - С. 9.
2. Власюк А.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т. и др. Украинский социум / Власюк А.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т. и др. / Под ред. В.С. Крисаченко. - М.: Знание Украины, 2005. - 792 с.
3. Добрые традиции закарпатских румун (по материалам А. Луговой, К. Югас, В. Йовдия, А. Милашовского) // Мир Карпат. - 2006. № 7. - С. 32.
4. Зеленчук В.С. Костюм румунского населения Закарпатской области УССР // Карпатский сборник. - М., 1976. - С. 69-74.
5. Малец А.А. Этнополитические и этнокультурные процессы на Закарпатье 40-80-х гг. ХХ в. - Ужгород, 2004. - 230 с.
6. Въезд иностранных граждан в Украину по странам, из которых они прибыли, в 2013 году [Электронный ресурс] / Режим доступа 19.02.2015: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Дацьо Т. Румыны Закарпатья [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ua-reporter.com/novosti/77483>

8. Список сел Закарпаття, желающих официального английского языка [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ua-reporter.com/novosti/125797>
9. «Пятая колонна» Румынии в Закарпатье уже действует? [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ua-reporter.com/content/109371>
10. Закарпатское общество румын им. Дж. Кожбук отпраздновало 20-летие [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ua-reporter.com/novosti/76264>
11. На Закарпатье прошел фестиваль румынского народного искусства [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ua-reporter.com/novosti/103999>
12. Закарпатье. В Солотвино проходят Дни румынской культуры [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ua-reporter.com/novosti/88554>
13. В Нижней Апше открыли музей истории и этнографии румын Закарпаття [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://rionews.com.ua/mixed/doz/now/n14274105650>
14. На Закарпатье произошел XVII областной праздник румынского народного искусства [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ua-reporter.com/novosti/21501>
15. На следующих выходных - праздник румын Закарпаття [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ua-reporter.com/novosti/11851>
16. Закарпаттячко [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://zakarpattyachko.com.ua/muzei-zakarpattya>
17. Закарпатський музей народної архітектури і быта "дружить" з румунським скансеном [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://zakarpattya.net.ua/News/90605-Zakarpatskyi-muzei-narodnoi-arkhitektury-ta-pobutu-%E2%80%9Cdruzhytyme-z-rumunskym-skansenom>

References

1. Vynnychenko I. Unity through diversity // Government Courier (Kyiv). - 2010 - 9 February. - P. 9.
2. Vlasyuk O.S., Krysachenko V.S., Stepyko M.T. and others. Ukrainian society / Vlasyuk O.S., Krysachenko V.S., Stepyko M.T. and others. / Ed. V.S. Krysachenka. - K.: Knowledge of Ukraine, 2005. - 792 p.
3. Kind traditions of Transcarpathian Romanians (based on Alexander Lugovoi, C. Yuhas, V. Yovdiya, A. Milashovskoho) // World Carpathians. - 2006. № 7. - S. 32.
4. Zelenchuk V.S. Costume Romanian population of the Transcarpathian region of the USSR // Carpathian collection. - M., 1976. - P. 69-74.
5. Malets O.O. Ethno-political and ethno-cultural processes in the Carpathian 40-80-ies. XX century. - Uzhgorod, 2004. - 230 p.
6. Entry of foreign citizens in Ukraine by countries from which they came, in 2013 [electronic resource] / Access 19.02.2015: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Dace T. Transcarpathian Romanians [electronic resource] / Access: <http://ua-reporter.com/novosti/77483>
8. List of villages in Transcarpathia wishing to official Romanian language [electronic resource] / Access: <http://ua-reporter.com/novosti/125797>
9. "Fifth column" in Romanian Carpathians are valid? [Electronic resource] / Access: <http://ua-reporter.com/content/109371>
10. Transcarpathian Romanian company name. J. Kozhbuka celebrated the 20th anniversary of [electronic resource] / Access: <http://www.ua-reporter.com/novosti/76264>
11. In Transcarpathia festival of Romanian folk art [electronic resource] / Access: <http://www.ua-reporter.com/novosti/103999>
12. Transcarpathia. In Solotvyno pass Days of Romanian culture [electronic resource] / Access: <http://www.ua-reporter.com/novosti/88554>
13. Lower Apsha opened a museum of history and ethnography of Transcarpathia Romanian [electronic resource] / Access: <http://rionews.com.ua/mixed/doz/now/n14274105650>
14. In Transcarpathia regional celebration was held XVII Romanian Folk Art [electronic resource] / Access: <http://ua-reporter.com/novosti/21501>
15. The following weekend - holiday Transcarpathian Romanian [electronic resource] / Access: <http://ua-reporter.com/novosti/11851>
16. Zakarpattyachko [electronic resource] / Access: <http://zakarpattyachko.com.ua/muzei-zakarpattya>
17. Zakarpatskyi Museum of Folk Architecture and Life friendly with Romania Skansen [electronic resource] / Access: <http://zakarpattya.net.ua/News/90605-Zakarpatskyi-muzei-narodnoi-arkhitektury-ta-pobutu-%E2%80%9Cdruzhytyme-z-rumunskym-skansenom>